

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ФОНДОВОЇ БІРЖІ В УКРАЇНІ

Коваленко Інна Анатоліївна

к.ю.н., доцент

Жукотанська Ольга Сергіївна

студентка

Київський національний університет

технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Вступ. Ринкова економіка відіграє важливу роль у багатьох аспектах державного функціонування. Основною характеристикою ринкової економіки є розподіл ресурсів на основі принципу попиту й пропозиції, де рішення про виробництво, ціни й розподіл залежать від взаємодії між покупцями і продавцями. Без розвитку біржової торгівлі в Україні, неможливий прогрес ринкової економіки, оскільки вона є одним з основних видів оптової торгівлі і має велике значення для економіки країни. Біржова торгівля забезпечує перетік капіталу між різними секторами та привертає інвестиції. Однак, масштаби вітчизняного фондового біржового ринку є незначними порівняно з країнами Європи та США, що свідчить про його недостатню ефективність.

Ціль роботи є дослідження питання правового становища фондової біржі в Україні та шляхів їх розвитку.

Матеріали і методи. Сприятливий стан біржової торгівлі є важливим показником конкурентоспроможності економіки країни. Ефективна та стабільна робота фондових бірж сприяє поліпшенню інвестиційного клімату, розвитку внутрішнього бізнесу та сприяє стратегічному плануванню економічного розвитку тощо.

У сучасному світі, незважаючи на необхідність існування фондових бірж, особливо на вітчизняному фондовому ринку спостерігається низка обставин, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, які викликають нестабільність, залежність від іноземного капіталу, спекулятивний характер та слабку

зв'язаність з реальним сектором економіки. Це пояснюється недостатньо розвиненою інфраструктурою, фрагментарністю та неорганізованістю ринку, відсутністю ефективної системи фондових бірж, обмеженим набором фінансових інструментів і відсутністю сучасного законодавчого базису. У ринковій економіці фондовий ринок виступає професійно утвореним фінансовим механізмом, головною функцією якого є мобілізація коштів для забезпечення потреб виробництва грошовим капіталом. Для досягнення цієї мети в країні потрібна розвинена інфраструктура фондового ринку, широкий спектр інструментів та ефективні механізми взаємодії між учасниками ринку (емітентами, інвесторами, спеціальними гарантійними фондами), які базуються на сучасній правовій базі [1].

В цілому, фондова біржа являє собою організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами, що можуть вільно продаватися і купуватися. Саме фондова біржа зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та виконує інші функції, пов'язані з обігом цінних паперів [2].

У міжнародній практиці існують різні організаційно-правові форми бірж. Серед них автори виділяють:

- неприбуткову корпорацію;
- неприбуткову членську організацію;
- товариство з обмеженою відповідальністю;
- напівдержавну організація [3, с. 285].

Україна має свою власну організаційно-правову форму для фондової біржі. Згідно зі Законом України «Про фондовий ринок та фондову діяльність», головною організаційно-правовою формою фондової біржі в Україні є акціонерне товариство (АТ). Фондова біржа в Україні є юридичною особою, яка створюється на підставі статуту та реєструється в уповноваженому державному органі. Вона має власний капітал, статутний фонд та акціонерів. Акціонери біржі мають право голосу та інші права, визначені законодавством та статутом біржі. Згідно законодавства та вимог, що встановлені регулюючими

органами, зокрема Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), такі біржі мають відповідати вимогам щодо їх організації та функціонування.

Згідно пункту 5 Розділу 1 Положення про функціонування фондових бірж, фондова біржа набуває статусу юридичної особи в порядку, визначеному законодавством України, та здійснює діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку на підставі ліцензії, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у встановленому порядку [4].

На сьогоднішній день фондові біржі в Україні мають значний потенціал розвитку, але їх стан ще потребує покращень. Основні фондові біржі в Україні це "Українська біржа" (Ukrainian Exchange), "ПАТ "Українська біржа цінних паперів" (Ukrainian Stock Exchange), та "ПАТ "Львівська фондова біржа" (Lviv Stock Exchange). Відповідно до досліджень, у нашій країні ще виникають проблеми у цій сфері:

- низький рівень ліквідності (обсяг торгів на фондових біржах України незначний порівняно з розвинутими фондовими ринками, що ускладнює привернення інвесторів і підприємств до участі на біржах);
- недостатня кількість випусків цінних паперів (на фондових біржах України доволі обмежений вибір цінних паперів для інвестування, а тому біржа не часто використовується як джерело фінансування;
- відсутність покращення правового регулювання питання (на даний момент, в Україні не має детально описаного нормативно-правового, котрий чітко роз'яснював питання фондових бірж).

Варто наголосити, що задля отримання кращого результату варто працювати над вдосконаленням фондових бірж в Україні. Так, подальший розвиток фондового ринку залежить від конкретних заходів держави у сфері розбудови фінансової системи. Лише стимулюючи розвиток фондового ринку України та сприятливий інвестиційний клімат зможе змінити ситуацію, а таке можна досягти через низку заходів, а саме: удосконалення конкурентоспроможності фондового ринку, шляхом створення сприятливих

умов з боку державної політики; узгодження суперечностей в законодавстві; розширення ринку для залучення більшої кількості інвесторів та забезпечення його ліквідності й оборотності, задля пришвидшення обертання; покращення умов функціонування інвестиційних та пенсійних фондів, шляхом впровадження міжнародних стандартів результативності та інше [5];

Висновок. Отже, біржа є невід'ємною складовою економічної і фінансової системи, а її функції сприяють розвитку різних галузей економіки. Фондова біржа відкрила можливість для звичайних працівників отримати акції компаній як малу частку власності, а інвесторам – стати співвласниками компаній і взяти участь у їх управлінні [6, с. 602]. Сьогодні, багато країн використовують біржу для націоналізації компаній, підприємств і банків, що приносить користь державі, оскільки фондова біржа є одним з найбільш корисних інструментів, який допомагає людям збільшити свої фінансові можливості і підтримує економіку в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Науковий юридичний журнал «Юридична наук». Київ: ВНЗ «Національна академія управління», №11(101), 2019, Том 2, с.369
2. Сорок другі економіко-правові дискусії (юридичне спрямування): матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Львів, 2019,170 с.
3. Жук Л. А. Господарське право: навчальний посібник. За ред. Л. А. Жук, І. Л. Жук, О. М. Неживець. Київ: Кондор, 2003, 400 с.
4. Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.11.2012, № 1688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12#Text>
5. Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції ВНУ ім. Лесі Українки. м. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня»"Волиньполіграф», 2022. 418 с.

6. Makhinchuk Vitalii, Gusarov Konstantin, Kulaha Elina, Koroied Sergii, Kovalenko Inna (2021). Problems of legislative regulation of innovative activity in Ukraine. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. Volume 24. Issue 1. P. 609-616.